

Bài Giảng Ngoại Khóa

Sau chiến tranh, bạn bè gặp lại nhau mừng mừng tủi tủi. Ba chúng tôi- Một anh Đại tá cao lớn ồn ào, một anh giáo viên cận thị đa cảm và tôi- rủ nhau đến thăm thầy cũ – Vị Giáo sư Vật lý về hưu – hiện ở ngay trong thị trấn này.

Phải nói ngay rằng công việc hiện nay của ba chúng tôi chả ăn nhập gì tới cái môn Vật lý Lý thuyết khó nuốt của Giáo sư, nhưng đã là học trò của thầy, thì không ai không cảm mến cái phong cách nhũn nhặn tuyệt vời của ông.

Giáo sư trông vẫn cao lớn dềnh dàng như xưa, rõ ràng rằng bộ xương con người chả biến đổi bao nhiêu khi về già. Nhưng khi bộ xương to lớn ấy không còn được nối kết bởi những bắp thịt rắn chắc thì nó trông ròi rạc đến mức đáng ngại. Nghĩa là thầy đã già yếu, da nhăn nhoe và râu tóc bạc phơ. Tuy nhiên thầy vẫn minh mẫn và phong cách nhũn nhặn vẫn tuyệt vời như xưa. Câu chuyện thầy trò đang lan man vui vẻ không biết sẽ dẫn tới đâu, nếu anh chàng giáo viên không đột nhiên xúc động, nói :

- Thưa thầy, tất cả học trò chúng con đều cảm mến thầy. Thầy có bí quyết gì ạ ?

- Bí quyết à ? – Giáo sư ngạc nhiên –Tôi cứ cố mà sống cho tốt thôi !

- Không – Anh giáo viên nằn nì -Thầy đã thường nói, tư tưởng đề ra hành động... ý em muốn nói, cái tư tưởng xử thế nào thầy đã theo ?

- Chả có tư tưởng nào cả ! – Giáo sư reo lên – Nhưng tôi có cái này, bút ký của một người...

Giáo sư lục trong ngăn kéo một tập nhật ký đã cũ nát, lên đôi mực kính và đọc cho chúng tôi nghe

*

* *

Sau một loạt bốn cháu gái vợ chồng tôi cuối cùng cũng có được cậu con trai mà cả nhà âu yếm gọi là cậu cả út. Có điều trớ trêu là thằng bé chả giống tôi tý nào, nhất là về mặt tính khí ! Cứ so với trẻ con cùng tuổi thì thằng bé quả là không thể dạy dỗ được. Cháu khóc nhè tùy thích. Cháu phản ứng dữ dội khi trái ý và nhất là thói gan lì khi ăn đòn. Lớn thêm chút nữa cháu tỏ ra rất thông minh trong việc... bắt chẹt người khác. Thí dụ, trẻ con thường lợi dụng lúc nhà có khách để vòi vĩnh này nọ. Nhưng thằng con tôi thông minh hơn ở chỗ cậu bắt mạch đúng mức độ quan trọng của khách và câu chuyện để vòi cho tương xứng. Có khi yêu sách thật trái chứng, ngược đời : Cháu không chịu nhận cái kẹo hay đồng bạc rồi chạy đi cho rảnh mà một hai đòi ngồi nghe chuyện người lớn. Chả nhẽ lúc ấy lại đánh con một trận nên thân à ? Như thế khác nào đuổi khách đi. Hay cứ để cậu nhóc ngồi làm đủ trò vô phép trước mặt khách ? Có nhiều lúc cháu làm tôi ê mặt kêu trời nghĩ, giá mà đừng sinh ra cậu còn hơn !

Hôm ấy anh Sáu Vượng từ thành phố về chơi. Gặp anh tôi mừng bảo nhà làm gà vịt đãi khách, trong khi đó tôi đem khoe thứ rượu nho nguyên chất tôi tự ủ lấy. Hai anh em vừa nhấm nháp vừa chuyện vãn. Tuy đã tuổi tác, tôi và Sáu Vượng hạp nhau đến nỗi có thể ngồi trò chuyện rí rả suốt cả ngày về đủ thứ chuyện tầm phào trên đời, hết như bọn trẻ. Thế là Cả út, lúc đó đã năm tuổi, bắt mạch được liền nhảy thót lên ghế trống giữa chúng tôi, ngồi chễm chệ ! Sáu Vượng đông con, anh tỏ ra thông cảm bảo cứ để cháu ngồi chơi. Tôi cũng thầm cầu mong cậu cứ ngồi yên như thế, đừng giở thêm trò là được. Sáu Vượng quả là người bạn tuyệt diệu. Anh trước đây, mới lên thành phố được ít lâu. Từ ngày anh đi, câu chuyện giữa số bạn bè còn lại thường mất vui, đôi khi nhạt thếch. Sáu Vượng luôn có những ý kiến lạ đời làm phong phú

cho câu chuyện. Đặc biệt là cách anh trình bày ý kiến lạ đời mà có khi lại ngược đời và rất chủ quan đó, khiến cho nó trở lên chấp nhận được mà không làm ai phật ý cả !

Lâu ngày gặp nhau câu chuyện đang vui, bỗng có gã dở hơi bên hàng xóm xông vào. Gã kéo ghế ngồi lý và nhìn chăm chăm vào cốc rượu nho sáng sủa màu vàng trên tay Sáu Vượng, trông thèm thuồng và rất thô tục. Tôi đành chiết cho gã cốc rượu để tống khứ gã đi cho rảnh . Được thế, cậu cả út nhà tôi cũng vùi một cốc rượu nho và bắt đầu làm rộn lên : cậu uống, cậu nhắm mắt phun phì phì - Cậu đòi đường, đòi muổng v..v...

Cũng may, hình như gã khùng đã gọi hứng cho bạn tôi, Sáu Vượng bỗng nhảy sang một đề tài hoàn toàn mới lạ, anh nói

- Nay, hiện giờ tôi có thứ tình cảm kỳ lạ là kính trọng tất cả mọi người trên đời.

- Hết thấy mọi người ? –Tôi ngạc nhiên.

- Chứ sao ! –Sáu Vượng nói –Tôi đã từng nói với anh là tôi nghĩ phải như thế. Nhưng đến bây giờ tôi cảm thấy phải như thế thật. Kính trọng tất cả mọi người.

- Kể cả gã dở hơi vừa rồi à ? –Tôi hỏi, giọng mỉa mai.

- Phải ! Tất cả...

Tôi mở miệng định cãi. Nhưng Sáu Vượng vốn có biệt tài để ứng phó vào những lúc ngoắc ngoáy như thế. Anh nở một nụ cười độ lượng đến nỗi đánh tan ngay nỗi căm giận của tôi. Thậm chí còn cho tôi cái cảm giác là mình hẹp hòi và cố chấp nữa ! Anh cướp lời :

- Dĩ nhiên, tôi không muốn bảo cứ phải rót rượu mời gã dở hơi ấy. Tôi muốn nói đến cái cảm tưởng thần phục tự trọng lòng mình. Tại sao không nhỉ ? Nếu gã ấy khùng vì nỗi đau khổ to lớn nào ấy mà anh không thể nào thấu hiểu. Và gã dừng cảm đến nỗi chẳng thèm thốt lên một lời để kêu gọi sự thông cảm của anh... Biết đâu đấy !

Sáu Vượng nhấp rượu, cười mỉm chỉ tiếp :

- Thế anh nhớ câu chuyện một gã trẻ tuổi mới tập viết lách ôm chồng bản thảo xông thẳng vào nhà của Đại văn hào, gạt phăng người làm vườn và quát : ông thì biết cái chó gì văn chương của người ta mà hỏi han. Hôm sau gã ấy lại khệ nệ vác bản thảo đến gặp Đại văn hào... Chính là người làm vườn ấy. Văn hào nhẹ nhàng từ chối : Tôi thì biết chó gì thứ văn chương vĩ đại và kiêu hãnh của bạn ! Đây, coi chừng ! Cái thói không biết kính trọng người khác, có ngày biến bạn thành gã thanh niên ngu ngốc và lỗ bịch đó !

Dĩ nhiên tôi không thể bẽ được cách dẫn chứng dí dỏm ấy, mà như là có một đặc tính trong phong cách nói chuyện của Sáu Vượng, tôi cố cãi :

- Thế nếu không phải là gã khùng có nỗi buồn to lớn đó hoặc lão làm vườn Đại văn hào kia mà là... một tay ăn cắp, và anh cứ kính trọng tuốt ?

- Tuốt hết ! - Sáu Vượng reo lên, chẳng đếm xỉa gì đến giọng điệu mỉa mai của tôi – Tôi sẽ kể cho bạn nghe một tay ăn cắp triết lý như thế nào ! Số là hồi ấy cạnh nhà tôi có anh nhà quê nghèo rót mừng tôi và nợ nần dây dợ với lão chủ điền, đến nỗi lão buộc anh ta phải làm công với giá chết đói. Tôi động lòng chắc hẳn hỏi han, anh nhà quê bảo : Bây giờ rút ra sao được, nhưng tôi đã có cách là... ăn cắp lại của lão. Tôi chỉ ăn cắp cho tương xứng với công cán của tôi là công bằng chứ ! Hoá ra anh nhà quê đâu có đần độn như tôi tưởng !

Tới đó Sáu Vượng cao giọng kết luận :

- Cuối cùng, có những cái người ta khôn hơn mình, và như vậy là mình... ngu hơn người. Và bây giờ, khi đã quá nửa đời người, tôi bỗng cảm thấy nể nang kính trọng tất cả mọi người, bất kỳ ai, bất kể bà già con nít.

Bỗng cậu Cả út nhà tôi thò chân đạp vào vai hông Sáu Vượng một cái thật mạnh ! Sự việc diễn ra quá bất ngờ khiến tôi tung hùnh, há hốc mồm. Và rồi cơn giận đột ngột dâng lên làm tôi muốn đứng tim. Tưởng tượng có thể nắm cổ thằng bé mà vật đến chết được ! May đâu chú nó –Thằng em tôi – Ở đâu chạy lại, biết chuyện nắm cổ thằng nhóc lôi đi. Hai chú cháu giằng co đấm đá nhau huỳnh huỵch, thật tôi xấu hổ chẳng biết giấu mặt đi đâu ! Tôi chẳng biết nói gì khi dấu chân bản còn in trên vạt áo khách.

Im lặng hồi lâu, tôi run giọng xin lỗi Sáu Vượng. Anh nói :

- Đây anh thấy chưa ! Tôi đã bảo kính trọng mọi người, kể cả con nít mà ! Đừng tưởng con nít nó dại. Ngay đứa bé còn bú, có đứa không giờ cho chị vú bé. Vì nó biết chị chẳng yêu nó, chị thường lén véo vào mông nó. Thằng con anh đây nó cũng lạnh lắm. Nghe đến chỗ tôi bảo phải kính trọng con nít thì nó đạp chân tôi và phải ! Vì tôi đã khoác lác, tôi đã quen búng thằng bé ngồi trước mặt mình hoặc chỉ liếc nhìn nó như một thằng nhóc nghịch ngợm.

Nói tới nó Sáu Vượng cười ha hả, đưa tay phải phui dấu chân thằng bé trên vạt áo, anh tiếp :

- Thằng bé nó sửa lưng bọn người lớn chúng mình tán phét đấy ! Cháu vô tình khẳng định suy nghĩ của tôi là đúng : Kính trọng cả con nít... Sau này thằng bé nhà anh chắc khá đấy !

Nói gì thì nói, tôi nghĩ bạn vì lịch sự mà nói thế thôi. Suốt buổi nói chuyện còn lại, tôi vừa ngượng vừa giận, chẳng nói gì cho ra hồn. Sau khi Sáu Vượng ra về, tôi dần cho thằng Cả út một trận nên thân, không ai can nôi..

*

* *

Giáo sư gấp cuốn sổ lại, ngắt hơi vì bài đọc quá dài. Ông gỡ mực kính xuống, hớp háy mắt cố nhìn vào tận mắt chúng tôi. Chẳng biết hai người bạn kia nghĩ thế nào. Riêng tôi, tôi nghĩ chắc thầy mình lầm cảm rồi. Chẳng qua cái ông Sáu Vượng nào ấy tán phét gớm ! Căn cứ vào đâu mà bảo thằng bé ấy thông minh và phải kính trọng cái thằng nhóc mất dạy ấy. Tôi thực sự e ngại rằng Giáo sư sẽ chẳng dễ dàng chứng minh cái điều “kính trọng mọi người” cho nó logic như các bài giảng vật lý của ông được !

Trong khi đó, Giáo sư cứ loay hoay hoài đòi mực kính, vẻ xúc động. Rồi ông thấp giọng :

- Đó là bút ký của Bố tôi. Lúc sinh thời ông hay viết lách tùy hứng như thế. Chắc chắn nó chẳng hay ho gì nhưng được cái rất thật ! Tôi xin làm chứng, vì tôi... Tôi chính là thằng bé quá quắt ấy !

Chúng tôi tung hùnh, trở mắt nhìn Giáo sư, cố hình dung cho ra hình dáng cậu bé kỳ cục ấy. Nhưng ông đã hắng giọng, tiếp :

- Sau đó có thời gian tôi trọ học nhà bác Sáu Vượng trên thành phố. Bác ấy đúng hay sai nhỉ ? Có điều, nếu bác ấy cứ nhìn tôi như một đứa trẻ tôi thì chắc... tôi cũng đến thế thật ! Bài học kính trọng mọi người của bác ấy tôi nhớ mãi. Trong suốt cuộc đời nhà giáo, tôi cũng đã từng gặp lắm cô cậu học trò ngỗ ngược và mỗi lần như thế tôi dần tâm tự nhủ : Cậu ấy còn khá hơn mình lúc nhỏ ! Hoặc : cậu ấy dốt vật lý thật nhưng trăm ngàn thứ khác cậu ấy giỏi hơn mình ! Tóm lại, tôi kính trọng mọi người và bác Sáu Vượng có lý.

Rồi nhà Giáo sư, chúng tôi ghé vào một quán nước. Sau khi làm một cốc bia đồ bùng mặt, anh đại tá, một

thời nổi tiếng là học trò dốt của Giáo sư, phẫn khích lên tiếng, nửa đùa nửa thật :

- Giáo sư hôm nay giảng một bài hay tuyệt ! Có trời làm chứng, tôi cam đoan là hay gấp trăm lần cái món vật lý mắc dịch của ông. Thú thực, hồi ấy khi bị Giáo sư đánh hỏng, tôi cáu lắm. Tôi nghĩ là Giáo sư ghét mình khi ông bảo : Anh không có khiếu về vật lý anh sẽ thành công ở chỗ khác... Có thể anh làm tướng cũng nên !

- Chứ còn gì nữa ! –Tôi cướp lời –Anh thăng quan tiến chức vùn vụt. Giá chiến tranh chưa kết thúc, anh đã lên tướng rồi còn gì !

- Có thể – Anh đại tá nói –Khổ nỗi hồi ấy tôi cứ tưởng Giáo sư chơi xỏ, bảo tôi là tướng... cướp. Hê, hê ! Bài học kính trọng mọi người, kẻ cũng khó thật !